

Львівський лицей з посиленою військово-фізичною підготовкою імені Героїв Крут

ВИДАТНІ ПОСТАТІ ВОЄННОЇ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Історично становлення нашої країни відбувалося протягом багатьох віків. За цей час не одному поколінню українців довелося ціною власного життя здобувати право на вільне і незалежне існування.

Альбом «Видатні постаті воєнної історії України» – це сконцентрована воєнна історія України. Цей альбом, відтворюючи етапи українського державотворення, доступно розповідає про людей, які визначали хід воєнної історії України, починаючи від давньоруської держави до середини ХХ століття. Русь, Галицько-Волинське князівство, Велике Князівство Литовське (Литовсько-Руська держава), Українська козацька держава, українські державні утворення початку ХХ століття – від них сучасна Україна успадкувала національні традиції державництва.

Першим етапом був період давньоруської державності – України-Русі, що постала у ІХ столітті. Саме Русь заклала основи державницьких традицій українців. Звідси родом герб, грошова одиниця і Київ як політичний і культурний центр України.

У ХVІ столітті українці витворили новий соціально-політичний феномен – запорозьке козацтво. Як окремий соціальний стан козацтво створило на давньоруських військових і європейських лицарських традиціях військово-політичну організацію – Запорозьку Січ. У середовищі козацької еліти вперше в історії української суспільно-політичної думки були чітко сформульовані фундаментальні основи майбутньої національної державної ідеї, головні з яких – право українського народу на власну державу. Ці принципи були втілені у ранньомодерній українській державі Гетьманщині, створеній внаслідок національно-визвольної революції середини ХVІІ століття на чолі з Богданом Хмельницьким.

Упродовж ХХ століття попри історичні катаклізми та мільйонні жертви українці постійно боролись за незалежність. У ході Української революції 1917–1921 років уперше у ХХ сторіччі була проголошена незалежна національна держава – Українська Народна Республіка (УНР). Об'єднання УНР і Західно-Української Народної Республіки стало підставою для відліку історії соборної України. Створена за часів Другої світової війни Українська повстанська армія продовжила боротьбу за створення самостійної соборної української держави. 24 серпня 1991 року Верховна Рада Української РСР ухвалила Акт проголошення незалежності України, який став точкою відліку сучасної національної державності.

Давня Доба

Важливе місце в історії України займає давньоукраїнська держава, яка існувала з другої половини IX до середини XIII ст. і включала сучасні українські землі. Україна-Русь є тим фундаментом, з якого і розпочалася історія Української державності.

Формування державної території України-Русі переважно завершилося наприкінці X – на початку XI ст. У середині XI ст. територія давньоукраїнської держави була найбільшою у тогочасній Східній Європі – її периметр сягав 7 тис. км. Вона простягалася від Карпатських гір до ріки Волга, від Балтійського до Чорного моря. Центром держави був Київ, на той час одне з найбільших міст Європи. На початок XIII ст. кількість населення Києва становила близько 50 000 жителів, тоді як у Лондоні в ті часи проживало близько 20 000 осіб. Київ славився як крупний торговий і ремісничий центр.

Економічна та військова могутність, активні виступи на міжнародній арені висунули Україну-Русь у число провідних країн середньовічного світу. Успішно відбиваючи напади степових кочівників, вона відіграла роль щита, який прикрив західно-європейську цивілізацію зі сходу. Русь мала великий авторитет і вплив на міжнародній арені, і її втручання у той чи інший конфлікт бувало досить, щоб стримати його.

Переїняв традицію державного Києва – Галич-Львів, коли в період із середини XIII століття до 1340-х років існувала Галицько-Волинська держава (Королівство Русь). Вона відіграла надзвичайно велику роль, ставши після занепаду Києва новим центром політичного та економічного життя. Територіально та політично об'єднавши практично всі етнічні українські землі, вона зберегла від завоювання та асиміляції південну та західну гілки східного слов'янства, сприяла їх консолідації та усвідомленню власної самобутності.

У 1349 році Галицько-Волинська держава перестала існувати як єдина політично ціла одиниця: Галичина була поглинута сусіднім Польським королівством, а Волинь поступово перейшла до Великого князівства Литовського.

Велике князівство Литовське (Литовсько-Руська держава) – одна з найбільших європейських держав пізнього середньовіччя. Литовські князі стали новими об'єднувачами Русі. Вони відвойовують руські землі у поляків і монголів.

Святослав Хоробрий

(бл. 938–972)

Його правління розпочинається 964 року. Святослав повів свої війська на Оку і Волгу, його похід у 6000 км завершився на Таманському півострові. Була захоплена хозарська столиця - місто Семендер. Руські війська рушили у пониззя Дону, де захопили місто Саркел (Біла Вежа).

У 966 році Святослав наклав данину на в'ятичів. Прогнавши з Києва печенігів, вирішив створити могутню слов'янську державу на просторах між Дунаєм і Чорним морем.

970 році війська Святослава стрімко подолали Балкани, просунулися углиб Візантійської імперії. На Доростол, де осів Святослав з військом, рушили болгары і греки. Вони заблокували його з суші і річки, облога тривала три місяці. Військо Святослава зазнало поразки, але отримало певні гарантії безпеки, щоб вернутися додому. Сам Святослав Хоробрий так і не повернувся, йому влаштували засідку печеніги.

2018 року ім'я князя Святослава Хороброго було присвоєно Окремому центру спеціальних операцій "Схід" Збройних Сил України.

Володимир Великий

(бл. 958–1015)

Князь Володимир Святославович увійшов в історію нашого народу як князь-Святитель, який охрестив Україну-Русь і ввів її у християнську цивілізацію. Він був не лише великим державним діячем, але й видатним полководцем і флотоводцем. Головні військові походи і перемоги князя пов'язані з флотом.

Почавши своє правління з об'єднання земель, повернув галицькі землі включно з Перемишлем. Потім рушив на Схід, приборкавши радимичів, підкорив волзьких болгар, а за ними й хозар. Останнім морським бойовим походом князя Володимира став похід на Крим.

Зусиллями великого князя Україна-Русь перетворилася на могутню державу, а Київ – на центр східних слов'ян. Використовував особистий знак «тризуб», що став у ХХ столітті Гербом України.

У 2021 році ім'я князя Володимира Святославовича було присвоєно 138-й центру спеціального призначення Збройних Сил України.

Ярослав Жудрий

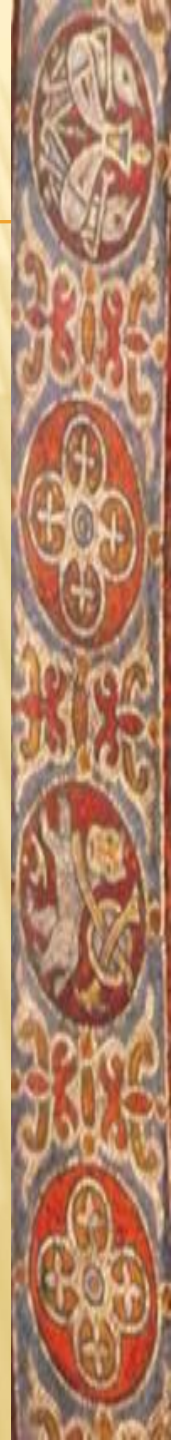
(бл. 983–1054)

Доклав багато зусиль до зміцнення держави. 1036 року розбив і назавжди відкинув від Києва печенігів. У 1030–1031 роках війська Ярослава і Мстислава у ході так званого польського походу відвоювали Червенські городи, які 1018 року захопив Болеслав I.

У 1038–1042 роках Ярослав вів успішні походи проти литовських племен – ятвягів, проти Мазовії, проти прибалтійсько-фінських племен. Щоб охороняти свою державу проти нападів кочовиків, Ярослав укріплював південний кордон, будуючи міста над ріками Россю і Трубежем та посилюючи фортифікаційну лінію над Сулою.

Під час його правління Київська Русь перетворилася на могутню європейську державу. За численні реформи та досягнення, що мали позитивний вплив на розвиток Русі, отримав прізвисько Ярослав Мудрий.

У 2020 році ім'я князя Ярослава Мудрого було присвоєно 169-му навчальному центру Сухопутних військ Збройних Сил України.

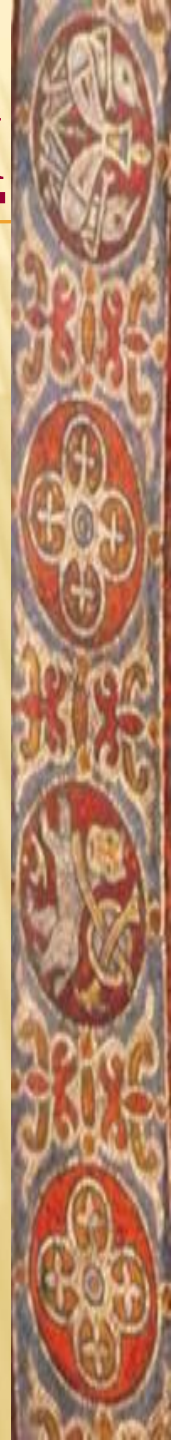
Володимир Мономах

(1053–1125)

Великий князь київський. З 1094 року Володимир розпочинає багатолітню боротьбу з половецькими ханами, які майже щорічно вдиралися на землі Південної Русі. Мономах швидко досяг успіхів у війні з кочовиками, тому київський князь Святополк вже 1094 року запропонував йому об'єднати сили, а також разом правити на Русі. Так виник дуумвірат Святополк Ізяславич – Володимир Всеволодович, що управляв Руською державою близько 20 років.

Київська монархія на чолі з дуумвірами виявилася життєздатною і забезпечила політичну рівновагу й мир на Русі, добрі відносини із західними сусідами, особливо після проведених Володимиром і Святополком переможних походів до Половецької землі у 1103, 1107, 1109 і 1111 роках. Завдяки широкомасштабним заходам, половецькі орди були відкинуті далеко від рубежів Русі.

У 2020 році ім'я князя Володимира Мономаха було присвоєно 53-й окремій механізованій бригаді Сухопутних військ Збройних Сил України.

Роман Мстиславович

(бл. 1160–1205)

Приєднав Галицьке князівство до Волинського (1199), створивши Галицько-Волинську державу. Здібний політик і видатний полководець. У 1168 році Романа Мстиславича запросили княжити до Новгороду Великого. У лютому 1170 року, на чолі новгородської дружини розбив війська владимирського і суздальського князя Андрія Боголюбського.

Роман Мстиславович намагався подолати роздрібненість Київської Русі. Роман Мстиславович вважався наймогутнішим руським князем XII-XIII століть. Його держава була однією з найбільших у Європі.

За життя Романа Мстиславовича під його владою або безпосереднім впливом опинилися усі, окрім Чернігівського, «українські» князівства: Галицьке, Волинське, Київське та Переяславське. А швидкому розвитку Галицько-Волинського князівства сприяла його виважена та, часом, жорстока, внутрішня політика, агресивні військові дії.

Данило Галицький

(бл. 1201–1264)

Одна з найвідоміших та водночас найбільш знакових постатей середньовічної історії Русі – князь Галицький, Волинський, Великий князь Київський, а від 1253 року – король України-Русі.

Мудрий правитель і вправний полководець. Його діяльність розпочалася із захоплення Галича, так він знову об'єднав Галицько-Волинське князівство. За його правління відбулося кілька вдалих походів проти татар, поляків, ятвягів. Завдяки перемозі у битві з польським військом під Ярославом, князю вдалося повністю відвоювати Галичину.

У боротьбі проти Золотої Орди Данило Галицький намагався заручитись допомогою західних лідерів, проте довелося боротися самотужки. За неймовірно важких внутрішніх і зовнішніх умов, князь зумів максимально розширити межі держави та об'єднати під своєю владою значну частину етнічних українських земель. Галицько-Волинське князівство стало однією з найрозвиненіших та найбагатших держав в Європі.

Ольгерд Гедимінович

(бл. 1296–1377)

Ольгерд провадив політику розширення Литви на схід і південь, об'єднуючи землі колишньої Київської Русі. У 1349–1351 і 1366 роках він успішно воював із польським королем Казимиром III за Галицько-Волинську спадщину, виборовши Волинь.

Внаслідок успішних військово-політичних дій Ольгерда землі колишньої Київської Русі позбулися політичної залежності від Золотої Орди й були приєднані до Великого князівства Литовського.

У 1368-1372 роках Ольгерд вів успішну війну із московським князем Дмитром Донським.

Ольгерд зумів об'єднати всі білоруські і більшість українських земель. Добрим ставленням до української культури і церкви прихилив до себе населення України-Русі та українських князів і магнатів, які брали участь у державній адміністрації Великого князівства Литовського. За його правління руська мова стала офіційною мовою Великого князівства Литовського.

У писемних джерелах постає як мудрий правитель і успішний полководець.

Вітовт Великий

(бл. 1350–1430)

Перетворив Литву на найкрупнішу державу пізньосередньовічної Європи. Проявив себе сміливим і жорстким реформатором: вдався до централізації управління, розвинув торгівлю, створив литовську грошову систему, сприяв заселенню і освоєнню українських земель.

У зовнішній політиці маневрував між Польщею, Тевтонським орденом, московією, Золотою Ордою і Римом. Здійснив успішні походи на ординську Донщину, Приазов'я і Крим (1397 рік), а також на чорноморське узбережжя біля гирл Дніпра і Південного Бугу (1398 рік). Добився від хана Тохтамиша визнання прав на володіння українським степом (1398 рік).

Протидіяв московії на сході, продовжуючи політику об'єднання руських земель.

У 2020 році ім'я Великого князя Вітовта було присвоєно 40-й окремій артилерійській бригаді Сухопутних військ Збройних Сил України.

УКРАЇНСЬКА КОЗАЦЬКА ДЕРЖАВА

Збройні Сили України мають давню історію. Одна із найяскравіших її сторінок припадає на XV ст. Саме тоді сформувалось українське козацтво. Українське козацтво – видатне явище в європейській історії. Його унікальність полягає у тому, що воно стало окремим суспільним станом із визначеними правами й мало свою територію, незалежну від державної адміністрації. Подібно до лицарів-хрестоносців, вони були авангардом християнського світу на Сході і перетворились на своєрідний лицарський орден, що вимагав від своїх членів суворої дисципліни і самопосвяти.

Вони охороняли прикордоння, утримували промисли, супроводжували купецькі каравани. Із набуттям необхідного військового досвіду і розвитком бойового мистецтва козаки не лише відбивали напади, а й організовували сухопутні та морські походи у володіння Кримського ханства й Османської імперії. Поповненню їхньої кількості представниками різних національностей і соціальних верств сприяло заснування у XVI ст. Запорозької Січі.

Характерними ознаками козаків стали особиста незалежність, хоробрість, демократизм (виборність старшини), відданість суспільним інтересам, рівність прав. Козаки самоусвідомлювали себе особисто вільними людьми, спосіб життя яких визначали воєнне ремесло і належність до військової спільноти.

Українська козацька держава, що постала внаслідок козацької революції під проводом Богдана Хмельницького у середині XVII ст. – унікальне явище не лише у вітчизняній історії, а й у світовій. Нове державне утворення формувалося на засадах демократії й державницького світогляду, успадкованих від України-Русі, та стало виявом самоутвердження української нації, її ментальним відображенням. Генетично козацтво, творець сучасної України, виростало з носіїв свободолюбства, героїзму, побратимства, найхарактернішим виявом військової культури яких було лицарство, морально-етичний кодекс, самоусвідомлення себе вільною людиною.

Відроджуючи Українську державу, Богдан Хмельницький спирався на історичний досвід попередніх фундаторів, основоположників української державності.

Костянтин Острозький

(1460–1530)

Став одним із найвидатніших полководців XVI століття.

За перемогу біля Очакова проти сил хана Мехмет-Гірея 10 серпня 1497 року першим отримав посаду Великого гетьмана Литовського.

1508 року під Слуцьком і 1512 року під Вишневцем розгромив кримських татар.

8 вересня 1514 року в битві під Оршею військо Костянтина Острозького розбило московське військо. Він здобув одну з найславетніших перемог польсько-литовських сил над московією за всю історію. 2 липня 1524 року князь розгромив турків-османів під Тербовлею.

Волинський князь вперше довічно став головнокомандувачем Великого князівства Литовського. Костянтин Острозький, неначе король, мав право завіряти документи печаткою на червоному воску та усупереч забороні для православних займав найвищі державні посади Королівства Польського.

У 2018 році ім'я князя Костянтина Острозького було присвоєно 30-й окремій механізованій бригаді Сухопутних військ Збройних Сил України.

Петро Сагайдачний

(1582–1622)

Гетьман реєстрового козацтва, один із найвидатніших полководців Європи, відомий політичний діяч. З 1601 року перебував на Запорозькій Січі. Брав участь у походах на Молдову та Лівонію. Під проводом Конашевича-Сагайдачного козаки здійснили успішні походи проти Туреччини і Кримського ханства.

У 1618 році козаки Петра Конашевича-Сагайдачного брали участь у поході короля Владислава IV на Москву. Козаки захопили близько 20 міст московії, разом із поляками взяли Москву в облогу. В Європі полководець здобув авторитету після взяття Синопу і неприступної османської фортеці Кафи (сучасна Феодосія).

Відіграв вирішальну роль у розгромі велечезної турецької армії під Хотином. Під час битви Петро Конашевич-Сагайдачний був смертельно поранений. Ця битва змусила Османську імперію призупинити завоювання Європи.

У 2000 році ім'я гетьмана Петра Сагайдачного було присвоєно Національній академії сухопутних військ.

Богдан Хмельницький

(1595–1657)

Засновник козацької держави - Війська Запорозького. Перемоги 1648 року у битві під Жовтими водами, Корсунем і Пилявцями запалили всенародне повстання українського народу проти Речі Посполитої. Саме тоді було визволено з-під влади Речі Посполитої велику територію України. Перемога у Батозькій битві 1-2 червня (22-23 травня) 1652 року дала можливість вибороти Українській державі фактичну незалежність.

Гетьманство Богдана Хмельницького зумовило перелом у суспільно-політичному житті Європи, на терені якої з'явилась, хоч і ненадовго, суверенна Україна з усіма атрибутами політичної та економічної влади.

Орден Богдана Хмельницького заснований в сучасній Україні для нагородження громадян України за особливі заслуги у захисті її державного суверенітету, територіальної цілісності тощо.

У 2008 році ім'я Богдана Хмельницького було присвоєно 14-й радіотехнічній бригаді, а у 2017 році ім'я Богдана Хмельницького було присвоєно Окремому Президентському полку Збройних Сил України.

Іван Сірко

(бл. 1605–1680)

Легендарний кошовий отаман Запорозької Січі й усього Війська Запорозького Низового. Брав участь у війнах Богдана Хмельницького з Річчю Посполитою, але найбільше й успішно воював проти Османської імперії та її васалів. 1654 року Іван Сірко виступав проти укладання союзу з московією, і як більшість запорожців, відмовився від присяги московському царю.

Після Андрусівського договору 1667 року зайняв виразно антимосковську (й разом із тим антипольську) позицію, брав активну участь в антимосковському повстанні.

1675 року здійснив блискучий похід, заблокувавши вторгнення Османської імперії на Чигирин, розбив кримську орду і яничарів Ібрагімпаші, які вдерлися в Україну.

У боротьбі проти агресії Османської імперії Сірко провів понад 55 успішних походів і жодного не програв. Герой багатьох українських пісень і казок.

У 2019 році ім'я Івана Сірка було присвоєно 92-й окремій механізованій бригаді Сухопутних військ Збройних Сил України.

Іван Виговський

(бл. 1608–1664)

Брав участь у військових операціях при Пилявцях (1648), під Збаражем та Зборовом (1649), Берестечком (1651), Батогом (1652), Жванцем (1653), Охматовом та Львовом (1655).

В умовах загрози війни з Московією, яка виступила на боці антигетьманських сил, у 1658 уклав Гадяцький договір із Річчю Посполитою, за яким козацька Україна перетворювалася на Велике князівство Руське. Під час козацько-московської війни 1658–1659 років вщент розбив московитів у битві під Конотопом.

Трагедія російської армії була настільки велика, що російський історик С. Соловйов згодом так описав ці події: "Цвіт московської кінноти, що відбув щасливі походи 1654 і 1655 років, загинув за один день, і вже ніколи після того цар московський не був у змозі вивести в поле таке блискуче військо. У жалобній одежі вийшов цар Олексій Михайлович до народу, і жах охопив Москву...".

У 2019 році ім'я Івана Виговського було присвоєно 58-й окремій механізованій бригаді Сухопутних військ Збройних Сил України.

Іван Богун

(бл. 1618–1664)

Найталановитіший полковник армії Богдана Хмельницького. Наказний гетьман Війська Запорізького. Усі сучасники Івана Богуна відзначали його розум, хитрість, хоробрість і талант полководця.

Він відмовився від реєстрового чину і маєтків, які обіцяли йому поляки, і підтримав визвольну війну українського народу (1648-1657 рр.) з першого дня повстання.

У 1651 році блискуче розгромив каральну експедицію на Поділлі польського гетьмана Калиновського, який вирішив через Вінницю атакувати Київ. У 1651 році у найбільшій битві під Берестечком Іван Богун врятував від повного розгрому українську армію, очоливши її після зради татар, які захопили з собою Богдана Хмельницького.

У 1654 році Іван Богун відмовився визнавати рішення Переяславської Ради і присягати Москві. Після смерті Богдана Хмельницького Богун підтримав курс на незалежність від Кремля Війська Запорізького у зовнішній і внутрішній політиці.

Петро Дорошенко

(1627–1698)

Гетьман Війська Запорізького (1665-1676), після Богдана Хмельницького зумів об'єднати українські землі і отримати знову незалежність від Москви.

Петро Дорошенко став гетьманом у критичній ситуації для України - в період "Великої Руїни" і спробував врятувати останні залишки української державності і відновити втрачену незалежність від Москви.

Об'єднані під владою Петра Дорошенка козаки, завдавши російським військам кілька поразок, змусили їх відступити на "московські землі", залишивши козакам величезні трофеї.

Петро Дорошенко в 1668-1669 рр. зумів об'єднати Гетьманщину по обидва боки Дніпра. Величезна територія від Чернівців до Охтирки, від Умані до Глухова і Стародуба знову опинилася під владою єдиного українського гетьмана.

З часів Дорошенка і до гетьманату Мазепи Україна не мала керівника, який би так завзято і послідовно відстоював ідею державної незалежності.

Іван Мазепа

(1639–1709)

Іван Мазепа став першим українським гетьманом, який незмінно тримав гетьманську булаву упродовж майже 22 років.

За наказом правителя Українського гетьманату І. Мазепа було здійснено великий військовий похід українсько-російського війська у пониззя Дніпра. У травні-жовтні 1697 р. з метою завоювання Очакова і захисту вже відвойованих у турків Кази-Кермена і Таванська було проведено так званий Другий Дніпровський похід.

На початку XVIII століття, в умовах Північної війни (1700–1721), гетьман Іван Мазепа в союзі з польським королем Станіславом Лещинським та шведським королем Карлом XII здійснив спробу реалізувати свій військово-політичний проект, метою якого був вихід з-під протекторату московської держави і утворення на українських землях незалежної держави.

У 2020 році ім'я Івана Мазепа було присвоєно 54-й окремії механізованій бригаді Сухопутних військ Збройних Сил України.

УКРАЇНСЬКА РЕВОЛЮЦІЯ 1917-1921

Українська революція 1917–1921 років була спричинена рядом чинників, насамперед прагненням народу позбутися глибинних соціальних деформацій, яких українське суспільство зазнало внаслідок територіального поділу українських земель між російською імперією та Австро-Угорщиною у XVIII столітті. Особливістю революції, яка наклалася на її хід і негативно вплинула на кінцевий результат, було насамперед українсько-російське протистояння. У ході революції відбулося кілька російсько-українських війн, як з "червоною", так і з "білою" росією.

Етапи революції 1917–1921 років:

березень 1917 року – квітень 1918 року. Утворення та діяльність Української Центральної Ради, проголошення її Універсалів;

29 квітня – 14 грудня 1918 року. Правління гетьмана Павла Скоропадського;

грудень 1918 року – листопад 1921 року. Встановлення влади Директорії УНР, розгортання та придушення масштабного повстанського руху.

Українська революція 1917–1921 років повернула нашу батьківщину на мапу світу. Після століть бездержавності українці створили незалежну національну державу, яка мала територію, кордони, державні символи, власний парламент, уряд, військо, академію наук, гроші, мову, міжнародне визнання Української Народної Республіки.

Вперше після століть бездержавності відбулося об'єднання в одній соборній державі східних і західних українських земель. Нинішні символи України – синьо-жовтий прапор, тризуб, гімн "Ще не вмерла Україна" обрані державними ще тоді.

Підсумкова оцінка Української революції не може бути однозначною. Якщо українська державність упродовж революції не змогла себе ствердити, то це ще не дає підстав вести мову про повну поразку, а тим більше катастрофу. Революція справила потужний мобілізаційний вплив на українські національні сили, сприяла консолідації нації, зростанню її етнічної і політичної самосвідомості. Вона остаточно ліквідувала той ганебний статус, який мали українці у царській росії, і змусила більшовиків піти на значні поступки українцям, забезпечивши їм певні пільги в культурно-національному розвитку та проголошення УРСР.

Михайло Остроградський

(1870–1923)

Контр-адмірал (1918). Служив на Чорноморському флоті, зокрема під час I-ї світової війни був командиром крейсера «Пам'ять Меркурія» та лінкора «Святий Євстафій».

Ініціатор підняття над кораблями Чорноморського флоту українських прапорів. 30 квітня 1918 року прийняв командування над кораблями у Севастополі (7 лінкорів, 3 крейсери, 10 міноносців, 22 підводні човни).

Від липня 1918 року – начальник 2-ї бригади лінкорів; з приходом до влади Директорії УНР від грудня того ж року – заступник Морського міністра УНР; від квітня 1920 – головний начальник Чорноморського флоту та заступник Військового міністра УНР у справах військового і торгового мореплавання. Згодом очолив Військово-морську місію УНР у Румунії, координував діяльність представництв Директорії УНР у Болгарії та Туреччині.

2020 року ім'я Остроградського присвоєно 35 окремій бригаді морської піхоти Військово-морських сил Збройних Сил України.

Осип Микитка

(1878–1920)

Під час першої світової війни Осип Микитка служив кадровим офіцером австрійської армії. Після формування Легіону Українських січових стрільців (УСС) був у ньому сотником, а з 1918 року призначений командантом Легіону УСС.

У січні 1919 року очолив 1-й Галицький корпус Української Галицької армії (УГА) – регулярної армії ЗУНР, з яким брав участь у битвах з поляками. Корпус Микитки брав участь у збройних зіткненнях Української галицької армії з білогвардійськими військами на Київщині у жовтні – на початку листопада 1919 року.

8 листопада 1919 року Осип Микитка указом президента ЗУНР Євгена Петрушевича був призначений командувачем УГА.

В січні – лютому 1920 року Осип Микитка виступив проти переходу Української галицької армії на бік більшовиків і прагнув здійснити евакуацію галицької армії з Одеси разом з основними силами білогвардійців. 10 лютого 1920 року він був заарештований та розстріляний більшовиками.

Микола Юнаків

(1871–1931)

У 1897 р. закінчив із відзнакою Академію Генерального штабу. В 1907 р. М. Юнаків у званні полковника почав свою службу в Академії Генерального Штабу.

Генерал-лейтенант з квітня 1916 р. З кінця 1916 р. – командувач 8-ї російської армії. У квітні 1918 р. вступив на службу до Української армії. М. Юнаків створив українську державну Академію Генерального штабу і очолив її. Працював над створенням військових статутів та організації мережі військових навчальних закладів.

За часів Директорії – помічник Головного інспектора Армії УНР, очолював Інструкторську школу старшин. У серпні 1919 р. – начальник штабу Головного Отамана об'єднаних армій ЗОУНР і УНР.

За участю Юнаківа було розроблено і блискуче проведено у серпні 1919 року військову операцію з визволення від більшовицьких військ Правобережної України і звільнення Києва. У 1920 р. генерал-полковник М. Юнаків обійняв посаду військового міністра.

Павло Скоропадський

(1873–1945)

З самого початку національно-демократичної революції (1917-1920 рр.) Павло Петрович підтримав український національно-визвольний рух.

Скоропадський став засновником і командиром Першого Українського військового корпусу, спираючись на багнети якого, Центральна Рада могла проголосити незалежність України в IV Універсалі. Наприкінці жовтня 1917 року очолений більшовиками 2-й армійський корпус рушив на Київ, щоб повалити Центральну Раду, воїни Першого Українського військового корпусу зупинили їх і ... повністю роззброїли. З грудня 1917 року війська Скоропадського, роззброїли і розігнали більшовицький Військово-революційний комітет в 11-й армії.

З кінця квітня до середини грудня 1918 року очолював Українську державу. За часів правління гетьмана Скоропадського прийнятий закон про загальний військовий обов'язок, формувалися українські збройні сили, розпочато розвиток українського морського флоту та авіації.

Яків Гандзюк

(1873–1918)

Яків Гандзюк - генерал, який став одним з перших творців нової української армії.

Революцію 1917 року Яків Григорович зустрів на фронті поблизу Тростянця. Революційна стихія посприяла його кар'єрному росту, і вже в квітні 1917 року син простого обивателя з Подільської губернії стає бригадним командиром 23 піхотної дивізії. Незабаром генерал приступив до її українізації, а згодом дивізія Гандзюка увійшла до складу Першого українського корпусу під командуванням майбутнього гетьмана Павла Скоропадського.

Після виходу Скоропадського у відставку, в грудні 1917 року, обіймає посаду командира. Частини корпусу утримували Здолбунів, Рівне, Шепетівку.

Героїчно загинув від рук більшовиків.

6 травня 2020 року ім'я Якова Гандзюка присвоєно 59-й окремій мотопіхотній бригаді Сухопутних військ Збройних Сил України.

Олександр Греків

(1875–1959)

Генерал, кавалер 7 бойових орденів, він без вагань став на бік української армії. Був призначений на посаду командира 2-ї Сердюцької дивізії Центральної Ради. Був начальником Головного штабу у генерала Павла Скоропадського.

Пізніше призначений командувачем військами УНР на півдні України. Успіхи на ниві організації армії справили враження на керівництво Директорії, і вже 1 січня 1919 року Олександра Грекова призначають військовим міністром в уряді УНР.

У червні 1919 року А. Грекова призначають командувачем Української Галицької армією, яка самотужки вела нерівну боротьбу проти польських збройних сил. 8 червня частини УГА зайняли Чортків. Потім галичани звільнили від поляків Бучач, Струсів, Тернопіль. 24 червня УГА вийшла на підступи до Львова.

1948 року – колишнього генерала Грекова, вже австрійського громадянина, викрали з Відня агенти МГБ. 1956 року був звільнений та повернувся до Австрії.

Михайло Омелянович-Павленко

(1878–1952)

Восени 1917 року – начальник гарнізону Катеринослава. Там створив добровольчі загони Вільного козацтва та Катеринославський гайдамацький курінь.

Мав авторитет в очах гетьмана Скоропадського. Тому наприкінці квітня 1918-го призначений командиром 11-ї дивізії армії УНР та підвищений у званні до генерал-хорунжого. В грудні 1918 року виїхав до ЗУНР. Впродовж грудня 1918 року – червня 1919 року – командувач Галицької армії. За короткий час підвищив боєздатність армії і провів низку операцій проти польських військ.

На початку грудня 1919 року призначений командувачем Армії УНР. З ним усі її боєздатні частини виступили у Перший Зимовий похід.

Після закінчення Української революції Омелянович-Павленко відіграв значну роль у ветеранському й еміграційному середовищі. Очолював “Союз українських ветеранських організацій” та “Спілку українських вояків”.

Симон Петлюра

(1879–1926)

Від 1917 року став одним із національних лідерів, будівничим українського війська. На першому Всеукраїнському військовому з'їзді обраний головою Українського генерального військового комітету. В першому уряді України обійняв пост Генерального секретаря військових справ. Під час першої російсько-української війни сформував Гайдамацький кіш Слобідської України.

На початку 1919 року увійшов до складу Директорії УНР, а з 11 лютого 1919 року – її голова. Очолював збройну боротьбу Армії УНР проти червоної та білої росії.

22 січня 1919 Директорія УНР підписала з урядом Західної України «Акт злуки», вперше об'єднавши Україну в єдину державу.

У квітні 1920 Симон Петлюра домігся укладання договору УНР з Польщею про спільні бойові дії проти Радянської росії і 7 травня 1920 року зумів захопити Київ.

У травні 1926 року в Парижі Симон Петлюра був убитий радянським агентом.

Петро Болбочан

(1883–1919)

З початком Української революції 1917-1921 рр. займався організацією українських військових частин. 22 листопада 1917-го очолив сформований із добровольців 1-й Український Республіканський полк.

На початку 1918-го сформував Республіканський курінь, реорганізований у 2-й Запорізький піший курінь.

«Запорожці» Болбочана відіграли ключову роль у звільненні Києва в лютому 1918-го та під час визволення від більшовиків Лівобережжя та Південно-Східної України, блискуче провели Кримську операцію в квітні 1918-го. Мав незаперечний авторитет серед підлеглих, а більшовики обіцяли за його голову 50 тисяч золотих рублів.

З грудня 1918-го – командувач Лівобережної групи Армії УНР.

14 жовтня 2020 року 3-й бригаді оперативного призначення Національної гвардії України присвоєно почесне найменування "імені полковника Петра Болбочана".

Марко Безручко (1883–1944)

З 8 травня 1918 – помічник, а з 15 грудня 1918 року – начальник оперативного відділу Головного управління Генерального штабу Армії Української Держави.

З 26 квітня 1919 – начальник штабу Корпусу Січових Стрільців. З лютого 1920 – командир 6-ї Січової дивізії Армії УНР.

Після підписання Варшавського договору 1920 року дивізії Марка Безручка спільно з польською армією розпочали наступ на Київ під час польсько-радянської війни. 6 травня 1920 року підрозділи 6-ї дивізії зайняли станцію Боярка. 7 травня – дивізія Безручка в авангарді польсько-українських військ зайняла Київ.

З серпня 1920 командував Середньою групою військ Армії УНР. Очолював героїчну оборону міста Замостя та вийшов переможцем у запеклих боях союзних польсько-українських військ проти першої кінної армії Будьонного. 5 жовтня отримав звання генерал-хорунжого.

24 серпня 2022 року ім'я генерал-хорунжого Марка Безручка присвоєно 110 окремій механізованій бригаді Сухопутних військ Збройних Сил України.

Всеволод Петрів

(1883–1948)

Протягом листопада 1917 року організував з українців Західного фронту полк ім. Костя Гордієнка, на чолі якого брав активну участь у вуличних боях у Києві проти більшовиків.

З лютого 1918 року – командир 3-го Запорізького куреня військ Центральної Ради, який після здобуття Києва був розгорнутий у 1-й Запорізький полк кінних гайдамаків.

З 2 червня 1919 року – командувач Волинської групи Дієвої армії УНР. З 9 липня 1919 року – військовий міністр УНР.

З 5 жовтня 1920 року – генерал-хорунжий.

З 19 серпня 1921 року – начальник Генерального штабу УНР.

Коли 1920 року українське військо вимушено опинилося в таборах для інтернованих, однією із вимог була здача особистої зброї. Коли черга підійшла до генерала-хорунжого армії УНР Всеволода Петріва, він не віддав своєї шаблі полякам – демонстративно переламав її власними руками.

Олексій Алмазов

(1886–1936)

З 1 січня 1918 року – командир окремої кінно-гірської батареї Гайдамацького Коша Слобідської України. Учасник січневих боїв за Київ, Лубни, Полтаву, Харків, Кременчук.

15 березня 1918 року батарея була реорганізована у Запорізький кінно-гірський гарматний дивізіон Окремої Запорізької дивізії військ Центральної Ради.

1919 року брав участь в боях за Кам'янець-Подільський, Київ, у тому числі і проти російських білогвардійців.

Учасник Першого зимового походу армії УНР. В липні-серпні 1920 гарматний дивізіон під командуванням Алмазова вів оборонні бої на півдні Тернопільщини. У листопаді 1920 року з Армією УНР перейшов річку Збруч і був інтернований. З серпня 1921 року був підвищений до звання генерал-хорунжого Армії УНР.

У 2018 році 406-й окремії артилерійській бригаді берегової оборони Військово-морських сил Збройних Сил України було присвоєно ім'я генерал-хорунжого Олексія Алмазова.

Віктор Павленко

(1886–1932)

У травні 1917 року – делегат Першого Всеукраїнського військового з'їзду, на якому був обраний до складу Українського Генерального Військового Комітету та Ради Військових Депутатів.

У листопаді – середині грудня 1917 року – виконувач обов'язків начальника Київського Військового Округу. У цей період ініціював формування двох сердюцьких дивізій.

З середини грудня 1917 року став першим командувачем Повітряного флоту УНР. За його безпосередньої участі почалось створення української військової авіації.

У листопаді 1918 року взяв активну участь у протигетьманському повстанні. З грудня того ж року знову очолив Повітряний флот УНР.

1921 року отримав військове звання генерал-хорунжого Армії УНР. У 1921 році створив у Польщі авіаційну школу, в якій навчались українські військові авіатори.

5 грудня 2020 року ім'я генерал-хорунжого Віктора Павленка присвоєно 12 окремії бригаді армійської авіації Сухопутних військ Збройних Сил України.

Дмитро Вітовський

(1887–1919)

Спочатку Першої світової війни на чолі сотні Легіону Українських Січових Стрільців (УСС) громив москалів на Карпатському перевалі 1914 р., утримавши гору Кобила, а 27 червня 1915 року його сотня першою увійшла на вулиці старовинного Галича, над Ратушею якого Вітовський, скинувши російський триколон, вивісив український прапор.

У 1918 р. став одним з організаторів і військовим міністром ЗУНР, коли несподіваним ударом всього за одну ніч на уламках Австро-Угорщини, що руйнувалася, зумів зайняти Львів, а потім відстояти його під ударами польських військ.

Він з нуля створив Українську Галицьку армію, довівши її чисельність до 100 тис. багнетів, очолив її, отримав ряд видатних перемог, запропонував укласти військовий союз з УНР, а згодом підписав договір з УНР.

Організація листопадового повстання 1918 року у Львові, безумовно, стала головною подією в бурхливій діяльності Дмитра Вітовського.

Петро Франко (1890–1941)

З початком Першої світової війни Петро Франко добровільно вступив до легіону Українських січових стрільців, у чині поручника командував сотнею.

3 грудня 1918 року призначений референтом з авіації при Державному секретаріаті військових справ ЗУНР, тимчасово виконував обов'язки команданта Летунського відділу Галицької армії. Налагодив співпрацю з головним управлінням Повітряного флоту УНР. Безпосередньо брав участь у бойових вильотах як льотчик-спостерігач.

14 квітня 1920 року за рішенням уряду Петро Франко вирушив до Белграду як представник ЗУНР у Міжнародному Червоному Хресті, і до завершення Української революції займався питаннями звільнення військовополонених.

8 березня 2008 року ім'я Петра Франка присвоєно 7 бригаді тактичної авіації повітряного командування «Захід» Повітряних Сил Збройних Сил України.

Роман Дашкевич

(1892–1975)

Один із організаторів Галицько-Буковинського куреня Січових стрільців – найбоєздатної військової частини УЦР, у складі якої на початку 1918 року брав участь у боях за Київ.

З кінця лютого 1918 року призначений командиром 1-ї гарматної батареї Куреня Січових Стрільців військ Центральної Ради.

Січень-грудень 1919 року – командир гарматної бригади Січових Стрільців Дієвої армії УНР, яка брала участь у всіх бойових операціях Армії УНР цього періоду.

Генерала Романа Дашкевича вважають батьком української артилерії.

У 1920 році в Празі разом із Євгеном Коновальцем заснував Українську військову організацію.

6 травня 2019 року ім'я генерал-хорунжого Романа Дашкевича присвоєно 26 артилерійській бригаді Сухопутних військ Збройних Сил України.

БОРОЛИСЬ! БОРЕМОСЬ! ПОБОРЕМО!

**УКРАЇНСЬКА
ПОВСТАНСЬКА АРМІЯ**

Українська Повстанська Армія продовжила боротьбу Українського народу за відновлення державної незалежності України та опору іноземному пануванню, започатковану в роки Української революції 1917–1921 років і продовжену Українською Військовою Організацією (УВО) та Організацією Українських Націоналістів (ОУН).

Створення та існування УПА – найбільший феномен української історії ХХ століття. Адже ті, хто відстоював незалежність України в 1940-х роках, війни «лісової армії», були виховані тими націоналістами, які пережили 1917–1920-ті роки з їх вірусом більшовизму та страшні 1930-ті роки. Представники УПА не тільки боролися за Україну всіма доступними методами, але і без вагань жертвували життям: якщо «криївку» знаходили радянські розвідники, то її мешканці найчастіше негайно скоювали самогубство, щоб не датися живими в руки ворога. Крім того, УПА під час Другої світової війни воювала одночасно і проти гітлерівців, і проти СРСР.

Жорстокі та антилюдські політичні системи комуністичних та фашистських загарбників сприяли державницьким та патріотичним почуттям мирного населення, котре масово вливалось в ряди УПА. В 1944 р. УПА нараховувала більше ста тисяч осіб. Саме УПА врятувала населення Західної України від масового терору і повного знищення комуністичним режимом, очолюваним Сталіним. Добре організована УПА вела успішну, але кровопролитну війну із комуністичними загарбниками. УПА тісно співдіяла з підпільною організованою мережею ОУН, отримуючи від них необхідну інформацію.

Є всі підстави вважати його найтривалішим і найзавзятішим антисоветським рухом опору на теренах Центрально-Східної Європи. Тривалість боротьби забезпечувала еластичність тактики підпілля. Українці вчасно реагували на обставини: розгортали широкі фронти чи воювали малими боївками, будували державні структури чи зосереджувалися на інформаційній війні.

Важко однозначно сказати, коли підпілля припинило свою діяльність. На сьогодні останньою бойовою акцією українського підпілля вважається бій 14 квітня 1960 року на Підгаєччині у Тернопільській області. Феномен УПА полягає в тому, що півтора десятиріччя збройна боротьба велася проти сил, кожна з яких багатократно переважала потенціал українського повстанського руху. УПА як збройний рух, який зміг протягом тривалого часу оперувати в глибокому радянському тилу без жодної зовнішньої підтримки, є унікальним явищем у світовій військовій історії.

Тарас Бульба-Боровець

(1908–1981)

20 червня 1940 року за наказом Президента УНР в екзилі Андрія Ливицького мав сформувати та очолити УПА «Поліська Січ».

Зайнявся підготовкою кадрів для майбутньої «Поліської Січі», УПА. Вивчав тактику і стратегію Махна, щоб проваджувати її в боротьбі. Передбачалося створення й інших окружних бойових одиниць – наприклад, «Волинська Січ», «Полтавська Січ». Станом на 1941 рік чисельність УПА «Поліська Січ» сягала 10 000 бійців. Усі накази уже підписував подвійним іменем Тарас Бульба-Боровець.

У серпні 1941 року загони вояків Тараса Бульби-Боровця першими увійшли у містечко Олевськ.

16 квітня 1942 року Головна команда УПА видала наказ новоорганізованим «Літаючим бригадам» партизанів, у якому говорилося: «Негайно розпочати першу фазу збройної боротьби проти Гітлера...».

Під його керівництвом було проведено кілька успішних бойових операцій.

Дмитро Грицай

(1907–1945)

У 1941-1943-му вів партизанську війну проти нацистів. Із осені 1941 року очолював Крайовий військовий штаб ОУН, який працював над викриттям тактичних планів німецького командування, створенням складів зі зброєю і боєприпасами, підготовкою офіцерських кадрів для майбутньої української армії.

Головний командир УПА у 1942-1943 роках.

Восени 1944-го спільно з Миколою Дужим опублікував «Бойовий правильник піхоти», інспектував повстанські загони, проводив збірні присяги воїнів УПА.

У січні 1945-го очолив Головний військовий штаб УПА, а 1 листопада йому присвоїли звання генерал-хорунжого.

19 грудня 1945 Дмитро Грицай потрапив у засідку чеської поліції при переході чесько-німецького кордону. Він виконував завдання Української головної визвольної ради й повинен був зустрітися в Німеччині зі Степаном Бандерою та Ярославом Стецьком. Дмитра захопили в полон і стратили в Празі 22 грудня 1945 року.

Роман Шухевич

(1907–1950)

Символ нескореності. Генерал-хорунжий, головнокомандувач Української повстанської армії, що чинила впертий опір потужним червоним набагато довше, ніж тривала Друга світова. Одразу після гімназії вступив до лав УВО. Шухевич проходив військову службу в польській армії. В ОУН призначено бойовим референтом Крайової Екзекутиви. Через свою діяльність потрапляє до концтабору в Березі Картузькій, а з нього до польської тюрми. Після бере активну участь в організації "Карпатської Січі".

Шухевич розробляв тактики, брав активну участь у побудові та організації озброєного крила ОУН. З 1943 року займав посаду Головного командира УПА під псевдонімом Тарас Чупринка. До 50-го року керував національно-визвольною боротьбою багатотисячної УПА та широкого підпілля ОУН. Загинув у бою у Білогорщі біля Львова.

За життя військовий талант Шухевича відзначено найвищими повстанськими нагородами. Посмертно Герой України.

Василь Кук

(1913–2007)

Після нападу нацистської Німеччини на СРСР Василь Кук очолив одну з похідних груп ОУН, яка мала йти слідом за німецькими військами і проголошувати українську владу. Із 1942 року Василь Кук керував діяльністю ОУН на землях центрально-східної і південної України.

Після загибелі Романа Шухевича, Василя Кука обрали Головним командиром УПА, провідником ОУН в Україні та секретарем Української головної визвольної ради.

23 травня 1954 року Василь Кук був заарештований співробітниками НКВС. Шість років Василь Кук перебував у тюрмах Києва і Москви. У червні 1960-го Василя Кука помилували. Це було зроблено з пропагандистською метою – продемонструвати світові відсутність в країні політичних в'язнів.

2002 року Василь Кук відмовився від звання Героя України. Він заявив, що не може прийняти його, доки бійці УПА не визнані на державному рівні учасниками боротьби за незалежність України. Статус борців за незалежність України воїни УПА отримали у 2015 році, коли Василя Степановича вже не було серед живих.

Схвалено до використання в освітньому процесі рішенням педагогічної ради КЗ ЛОР «Львівський лицей з посиленою військово-фізичною підготовкою імені Героїв Крут», протокол №8 від «8» січня 2026 року

